

*Pórtico
do Paraíso*

VIII Festival Internacional de Música de Ourense

*Pórtico
do Paraíso*

VIII Festival Internacional de Música de Ourense

do 6 ao 15 de marzode 2015

ÍNDICE
PÓRTICO DO PARAÍSO
VIII FESTIVAL INTERNACIONAL
DE MÚSICA DE OURENSE

Presentacións	5
Programa xeral	9
Concerto inaugural ENSEMBLE JACQUES MODERNE	10
Segundo concerto FAHMI ALQHAI E RAMI ALQHAI	16
Terceiro concerto AMARCORD	20
Cuarto concerto PAUL O'DETTE	24
Quinto concerto ENSEMBLE PEREGRINA	30
Sexto concerto VIENNA CLARINET CONNECTION	34
Sétimo concerto CÉLINE FRISCH	38
Concerto de clausura MARCO BEASLEY E GUIDO MORINI	44
Actividades paralelas	49
Salas	53
Organización e colaboracións	64
Agradecementos	65
Servizo de gardería	66
Ficha técnica	67

Coa chegada do mes de marzo, a programación cultural da cidade achegáanos unha das súas máis interesantes propostas: o Festival Internacional de Música de Ourense Pórtico do Paraíso, que, tras oito anos de traxectoria, se consolida como unha cita imprescindible para todos os amantes e todas as amantes da música clásica de toda Galicia.

O certame preséntase este ano con atractivas novidades. Estende a súa programación ata acadar os 8 concertos. Formacións procedentes de Francia, España, Alemaña, Estados Unidos, Suíza, Austria ou Italia achegarán a Ourense grandes interpretacións en manifestacións tan diversas como a música vocal, o laúde renacentista, a viola da gamba, o clarinete, o clavecín ou o piano.

O festival experimenta tamén con novos escenarios, ao engadir un tan emblemático como o Museo Arqueolóxico, que se une así á catedral, á Igrexa de Santa María Nai, ao Teatro Principal e á Igrexa das Caldas.

E incrementa tamén as actividades paralelas, cun curso intensivo de clarinete co Vienna Clarinet Connection, que completará o programa do evento xunto á exposición de

instrumentos musicais con historia do Museo Municipal e o encontro de alumnado e docentes do Conservatorio con Paul O'Dette.

Con todo, estas novas que se incorporan non é o máis destacable do Pórtico do Paraíso. O máis importante é que, edición tras edición, este segue a ser garantía de máxima calidade en todas e cada unha das citas que propón.

Quero felicitar polo seu bo traballo ao equipo organizador do certame e agradecer a colaboración das institucións, entidades e empresas que axudan a que este festival sexa realidade. E, sobre todo, dar as grazas ao público que, co seu apoio, nos anima ano tras ano a manter a nosa aposta por este certame. Unha cita de referencia que, estou seguro, volverá ofrecer unha extraordinaria edición.

Agustín Fernández Gallego
ALCALDE DE OURENSE

Ana Garrido Rodríguez
CONCELLEIRA DE
CULTURA

Ocasións hai en que ao ver cara a adiante faise preciso volver a vista atrás. Este é o caso do Festival Internacional de Música Pórtico do Paraíso na súa xa VIII edición. Afastada queda aquela primeira edición, no ano 2008, que naceu modesta pero plena de calidade. E é esa calidade, mantida sempre ao longo da súa traxectoria, a que o define, alén de ser a razón pola que os ourensáns o apreciaron sempre. Sorpréndenos aos impulsores co seu apego e a asistencia masiva ano tras ano.

Naceu como a necesidade imperiosa de contribuír ao reequilibrio do peso cultural da terceira cidade de Galicia, e creo que esa é outra das claves do seu acerto. Esta ilusión por un festival propiamente ourensán, que puxo a nosa cidade no mapa dos festivais españois e europeos e, deseguido, integrouse na rede de Festivals Clásicos, contribúe a dar a coñecer Ourense no mundo a través de todos os músicos internacionais que nos visitan edición tras edición.

Cando na actualidade todas as manifestacións culturais, desde museos a filharmónicas, concorren no mecenado privado, o Pórtico do Paraíso tívoo claro desde a primeira edición. Por iso quero agradecer a todos e a cada un dos patrocinadores que nos acompañaron nesta longa e, ás veces, difícil andaina a súa xenerosidade con esta cidade, sen eles esta aventura musical non sería posible.

Grazas á Asociación Pórtico Musical, embrión e núcleo deste proxecto, e grazas ao seu director artístico, Juan Enrique Miguéns, que sen a súa proposta e entusiasmo o Pórtico non sería realidade.

Gocemos dos oito concertos que nos ofrece esta VIII edición do Festival Internacional de Música Pórtico do Paraíso.

Longa vida ao Pórtico!!!

Poderíamos dicir que esta oitava edición do Festival se presenta ambiciosa na súa programación artística, que por unha parte chega por primeira vez aos oito concertos e por outra, nutre de excelentes intérpretes todas as súas propostas.

A música sacra de Domenico Scarlatti inundará a Catedral da man do prestixioso grupo vocal e instrumental francés **Ensemble Jacques Moderne**. Seguiremos con máis Barroco da época de Marais para dúo de violas de gamba, interpretado polos virtuosos irmáns españois **Fahmi** e **Rami Alqhai**. Para pechar a primeira fin de semana, o aclamado quinteto vocal alemán **Amarcord** fará un programa *a cappella* con Romanticismo e cancións do mundo que, con certeza, nos entusiasmará.

Arranca a semana coa estrela mundial do laúde, o estadounidense **Paul O´Dette**, que aborda unha das súas paixóns, a música do Renacemento inglés. Ao día seguinte, laios medievais coas especialistas suízas do **Ensemble Peregrina** nun espazo inédito no noso Festival, o Museo Arqueolóxico.

Juan Enrique Miguéns
DIRECTOR do
FESTIVAL PÓRTICO
DO PARAÍSO

Chega a segunda fin de semana co mellor cuarteto de clarinetes da actualidade, os austríacos **Vienna Clarinet Connection**, que nos proporán un orixinal menú musical con abundante música do século XX e XXI. Tras eles, a galardoada clavecinista francesa **Céline Frisch**, fundadora da lendaria orquestra Café Zimmermann, volverá ao Barroco de Bach e aos seus contemporáneos. E para finalizar, o expresivo tenor **Marco Beasley**, acompañado por un versátil **Guido Morini** ao clavecín e ao piano, co Nápoles de onte e hoxe como eixe do seu programa, pecha unha edición novamente variada no musical, nova en canto ás formacións instrumentais e sinxelamente enorme no que respecta ao talento dos intérpretes.

No Museo Municipal, a exposición **Instrumentos musicais con historia** con microrrecitais incluídos e, no Conservatorio, un **encuentro** con Paul O´Dette e un **curso** intensivo de dous días cos Vienna Clarinet Connection completan o programa dunha edición pensada para que todos os amantes da boa música gocen ao máximo.

Non o deixe fuxir!

VIII FESTIVAL INTERNACIONAL DE MÚSICA DE OURENSE
PÓRTICO DO PARAÍSO do 6 ao 15 de marzo de 2015

ENSEMBLE JACQUES MODERNE grupo vocal e instrumental (Francia)	venres 6 marzo 21:00h Catedral de Ourense Entrada libre
FAHMI ALQHAI E RAMI ALQHAI dúo de violas da gamba (España)	sábado 7 marzo 20:30h Igrexa de Santa María Nai Entrada libre
AMARCORD grupo vocal (Alemaña)	domingo 8 marzo 19:00h Teatro Principal
PAUL O'DETTE laúde renacentista (Estados Unidos)	martes 10 marzo 20:30h Igrexa de Santa María Nai Entrada libre
ENSEMBLE PEREGRINA dúo vocal e instrumental (Suíza)	mércores 11 marzo 20:30h Museo Arqueolóxico Entrada libre
VIENNA CLARINET CONNECTION cuarteto de clarinetes (Austria)	venres 13 marzo 20:30h Teatro Principal
CÉLINE FRISCH clavecín (Francia)	sábado 14 marzo 20:30h Igrexa de Santa María Nai Entrada libre
MARCO BEASLEY E GUIDO MORINI voz e clavecín/piano (Italia)	domingo 15 marzo 20:30h Igrexa de Santiago das Caldas Entrada libre

GRUPO VOCAL E INSTRUMENTAL (FRANCIA)

ENSEMBLE JACQUES MODERNE

venres 6 marzo 21:00h | Catedral de Ourense | Entrada libre

Cécile Dibon, soprano
Anne Magouët, soprano
Cyprile Meier, soprano
Axelle Bernage, soprano
Sarah Breton, contralto
Günther Vandeven, contralto
Hugues Primard, tenor

Marc Manodritta, tenor
Didier Chevalier, baixo
Christophe Sam, baixo
Hendrike Ter Brugge, violonchelo
Rémi Cassaigne, tiorba
Emmanuel Mandrin, órgano
JOËL SUHUBIETTE, director

ENSEMBLE JACQUES MODERNE

Dirixido por Joël Suhubiette desde hai máis de vinte anos, o Ensemble Jacques Moderne debe o seu nome a un impresor de música lionés do século XVI. Desde a súa creación, a agrupación explora un vasto repertorio vocal, sacro e profano, que vai desde o Renacemento ata o apoxeo do Barroco.

Intérpretes e admiradores das obras de Johann Sebastian Bach, e tamén daquelas dos prestixiosos predecesores do Cantor de Leipzig, o Ensemble Jacques Moderne non esquece a grandiosa herdanza do Renacemento francés e europeo.

O entusiasmo demostrado polos músicos, o público e a prensa, do mesmo xeito que a súa rica discografía, confirman que o *ensemble* encontra o timbre apropiado tanto para a polifonía do Renacemento como para o repertorio do Barroco. A cor do son e as calidades de transparencia e afinación –loadas unanimemente pola crítica– permitíronlle encontrar un lugar e unha identidade vocal propios no ámbito do coro francés.

JOËL SUHUBIETTE

Joël Suhubiette dedica o esencial da súa actividade ao Ensemble Jacques Moderne, que dirixe desde o ano 1993, así como ao coro de cámara tolosano Les-éléments, que fundou en 1997 e que recibiu o premio *ensemble* do ano nos Victoires de la Musique Classique 2006.

Tras finalizar os estudos no Conservatorio de Toulouse, apaixonouse rapidamente polo repertorio coral. Debutou cantando con Les Arts Florissants e despois coñeceu a Philippe Herreweghe e as súas agrupacións musicais, a Chapelle Royale e o Collegium Vocale Gent, cos que cantou durante uns doce anos. Gravou máis de vinte discos para Virgin Classics, Hortus, Calliope, Ligia, Naïve e Empreinte Digitale.

Aínda que se sente particularmente apegado ao repertorio a *capella*, Suhubiette tamén interpreta oratorios e cantatas con varias orquestras francesas e dirixe óperas, no festival de Saint-Céré, na Opéra de Massy e na Opéra de Dijon.

Desde 2006 é director musical do festival Musiques des Lumières de l'Abbaye-école de Sorèze.

En 2014 foi nomeado Oficial das Artes e as Letras de Francia.

ENSEMBLE JACQUES MODERNE

PROGRAMA

DE NÁPOLES A MADRID, DOMENICO SCARLATTI (1685-1757) (60 min)

Te Deum (Hymnus Ambrosianus) (1722)

Te Deum laudamus

Te ergo quaesumus

Missa Quatuor Vocum (Messe de Madrid) (1754)

Kyrie-Christe-Kyrie

Gloria

Credo

Sanctus

Benedictus

Agnus Dei

Cibavit nos (?)

Stabat Mater (1714)

Stabat Mater

Cujus animam gement...

Quis non posset

Eja Mater, fons amoris

Sancta Mater

Fac me vere tecum flere

Juxta crucem

Inflamatus

Fac ut animae

Amen

ENSEMBLE JACQUES MODERNE

NOTAS AO PROGRAMA

DE NÁPOLES A MADRID

Sexto fillo de **Alessandro**, Domenico Scarlatti (Nápoles, 1685-Madrid, 1757) foi un talento moi precoz. Cando só tiña 15 anos foi nomeado organista e compositor da Capela Real, e obtivo tamén o cargo de *clavicembalista da camera*, sinal de que, grazas a terse formado no ambiente napolitano, tivo posteriormente unha fama enorme no mundo do teclado.

Despois de moitas tentativas, sen resultado, do pai por enviálo a Florencia e Venecia, Domenico ocupou os primeiros cargos importantes en Roma ao redor de 1708 e, en concreto, na corte da raíña María Casimira de Polonia, para a que escribiu dramas, oratorios e serenatas. Desde 1714 foi mestre de capela na Cappella Giulia de San Pedro ata o 1719, aínda que xa entre os anos 1707 e 1708 traballara xunto ao seu pai en Santa María a Maior. Na segunda parte da vida, estivo moi activo nas cortes reais portuguesa e española; deste período destaca entre outras cousas o extraordinario *corpus* de música para teclado, que consta de máis de 500 sonatas ás que Scarlatti debe a súa importancia histórica.

O estudoso inglés Malcolm Boyd revelou como o caso de Domenico Scarlatti é, en realidade, único na historia da música, no que se refire á mestría en tres xéneros totalmente diversos entre si: a música vocal (óperas, oratorios, cantatas), a música

instrumental e de teclado en particular, e a música sacra. Se se confrontan entre si, observou Boyd, parece difícil crer que fosen escritas no mesmo século e polo mesmo compositor.

En canto á produción vocal, o *Stabat Mater* é con certeza a obra máis coñecida e ambiciosa, diferenciándose doutras pezas súas desde moitos puntos de vista. As grandes dimensións, a irresistible profundidade dramática e a unidade estilística que convive cunha gran variedade tímbrica fan desta peza unha das súas obras sacras máis relevante de todo o *settecento* italiano. Non se sabe con exactitude nin a data de composición nin o contexto en que Scarlatti compuxo esa obra, da que falta o autógrafo. Ningunha outra peza de música sacra do autor presenta tal complexidade de escritura, disto suponse que tivo á súa disposición un grupo de cantores moi capacitado. Por este motivo é moi probable que a obra fose composta durante o maxisterio do autor na Cappella Giulia do Vaticano, é dicir, entre os anos 1714 e 1719.

Un dos elementos máis interesantes desta peza é a variedade coa que Scarlatti utiliza as voces. A partitura está feita para dez voces (4 sopranos, 2 contraltos, 2 tenores e 2 baixos), mais estas non están divididas en dous coros de 5 voces, como ocorría normalmente en repertorio policoral. As dez voces están pensadas como partes independentes dentro dun único *corpus sonoro*. É particularmente interesante o modo en que Scarlatti utiliza as 4 sopranos, ás que non parece darlles ningunha xerarquía, máis ben unha serie de “rivalidades” moi equilibradas.

A *Missa quatuor vocum* chámase tamén *Misa de Madrid* porque foi escrita en 1754 para a Capela Real española nun manuscrito que contén tamén obras de Victoria, Literes e de Torres. Aínda hoxe non é posible cifrar o ano de composición nin as circunstancias en que foi escrita a obra. A *Misa* está composta no *stile antico*. Nela domina a escrita horizontal: as partes homófonas e de acordes deixan paso a un fluído sonoro continuo. A unidade está garantida a través do recurso sistemático do mesmo

material melódico en todas as seccións, segundo o principio da misa cíclica do Renacemento. Todo isto confire á *Misa* un ton impersoal e destacado, ao contrario do *Stabat Mater*.

A *Gazeta* de Lisboa do 1 de xaneiro de 1722 informa de que un *Te Deum* de Domenico Scarlatti foi interpretado o día anterior na igrexa de San Rocco, con asistencia de numeroso público nun templo enriquecido por un infinito número de luces. Segundo esta fonte o *Te Deum* foi composto elegantemente e distribuído para máis coros polo famoso Domenico Scarlatti. Non hai certeza de que o único *Te Deum* a 8 voces de Scarlatti fose composto para esa ocasión, aínda que si parece pola escrita antifonal. A diferenza do *Stabat Mater*, a distribución vocal do *Te Deum* segue a subdivisión tradicional entre o primeiro e segundo coro, cada un con 4 voces. O estilo é esencialmente homofónico e de acordes; a policoralidade mira os grandes modelos do pasado e a linguaxe harmónica é notablemente máis simple que a do *Stabat Mater*.

Luca Della Libera

DÚO DE VIOLAS DA GAMBA (ESPAÑA)

FAHMI ALQHAI E RAMI ALQHAI

sábado 7 marzo 20:30h | Igrexa de Santa María Nai | Entrada libre

FAHMI ALQHAI E RAMI ALQHAI

O dúo que forman os irmáns Alqhai, nados en Sevilla e fillos de pai sirio e nai palestina, é a conxunción perfecta de dúas violas da gamba. Ambos os dous comezaron os estudos no Conservatorio de Sevilla con Ventura Rico, aínda que despois tiveron distintas traxectorias e experiencias.

Fahmi Alqhai está considerado hoxe como un dos maiores renovadores da interpretación da música antiga, grazas á concepción arriscada, persoal e comunicativa dos repertorios históricos. Tras o seu paso pola Schola Cantorum Basiliensis (Basilea) e o Conservatorio della Svizzera Italiana (Lugano), funda en 2002 a Accademia del Piacere*, conxunto do que é director.

Actuou en lugares como o Konzerthaus de Viena, Konzerthaus de Berlín, Philharmonie de Colonia, Fundación Gulbenkian de Lisboa, Parco della Musica de Roma, Auditorio Nacional de Madrid ou o Festival Internacional Cervantino de Guanajuato (México).

En 2014 presentou en Glossa o primeiro CD a solo, *A piacere*, cuxa renovadora concepción da viola da gamba recibiu unha excelente acollida.

Rami Alqhai estudou na Accademia Internazionalle della Musica (Milán) e no Conservatorio della Svizzera Italiana (Lugano). Recibiu clases de mestres como Xavi Díaz, Juan Carlos Rivera,

Lorenzo Ghielmi, Trevor Pinnock, Enrico Onofri, Paolo Rizzi, Kees Boeke ou Stefano Montanari. Formou parte e colabora habitualmente con distintos grupos, como Gruppo Seicento, Il Suonar Parlante, Accademia del Piacere, Ishbilya Consort, Orphenica Lyra, More Hispano, Musica Ficta ou La Venexiana. Participou en numerosos festivais, entre os que destacan Música y Danza de Granada, o de San Maurizio en Milán, de Cremona e o Autunno Musicale di Como (Italia), o de Jaca, Música Antigua de Peñíscola, Música Antigua de Gijón, o de Ambronay (Francia) e o Festival Internacional de Música Renacentista y Barroca Americana “Misiones de Chiquitos” (Bolivia).

Os irmáns Alqhai fundaron a discográfica Alqhai & Alqhai, coa que produciron e gravaron varios CD, dous deles dedicados ao Seicento italiano (*Le Lacrime di Eros*, Premio Prelude Classical Music 2009, e *Amori di Marte*) e un terceiro á música virtuosa para viola da gamba de Marais e Forqueray (nominado aos International Classical Music Awards 2011).

*Accademia del Piacere recibe o apoio da AAIICC (Junta de Andalucía) e do INAEM (Ministerio de Cultura).

FAHMI ALQHAI E RAMI ALQHAI
PROGRAMMA

THE SPIRIT OF GAMBO (70 min)

Tobias Hume (1569-1645)

Pavin

Spirit of the Gambo

Johann Schenk (1665-1745)

Suite en Si menor (L' écho du Danube)

Adagio

Presto

Adagio

Chacona

Marin Marais (1656-1728)

Prelude

Allemande

Les Voix Humaines

Les Folies d'Espagne

Antoine Forqueray (1671-1745)

La Rameau

La Jupiter

Christoph Schaffrath (1709-1763)

Duetto per due viole

Poco allegro

Adagio

Allegro

FAHMI ALQHAI E RAMI ALQHAI
NOTAS AO PROGRAMA

Juan Ramón Lara

A viola da gamba foi a raíña dos instrumentos de cámara durante 250 anos. A súa gran viaxe comezou como parte da equipaxe dos papas Borgia desde a súa Valencia natal á Roma universal, alá polo século XV. A mediados do século XVIII, Hubert Leblanc tivo que defendela dialecticamente “dos ataques do violín e das pretensións do violoncello”, que finalmente a derribaron do seu podio grazas á súa maior potencia de son, necesaria para se faceren oír nos grandes auditorios do Clasicismo e do Romanticismo.

Durante ese período o *espírito da viola* percorreu toda Europa, e con el os virtuosos do instrumento que foron deixando pegada no seu repertorio. Nacida, pois, en España e difundida por toda Europa desde Italia, foi en Inglaterra onde atopou o seu primeiro apóstolo, o capitán Tobias Hume, quen nos seus *Musicall Humors* a brandiu contra o daquela dominante laúde, feito que provocou a saída na súa defensa do gran Dowland, e abriu alá unha gloriosa época para o instrumento.

Uns cincuenta anos despois a viola inglesa cruzou o Canal da Mancha para establecerse en Francia, onde coñeceu as súas maiores glorias. Alí Marin Marais levouna a triunfar na corte do rei Sol, no Versailles de Luís XIV, onde aprendeu a imitar a *voix humaine*, como tantos instrumentos que o intentaron pero ningún o logrou antes. No mesmo lugar, o ambicioso fillo do zapateiro mantivo o pulso ao violín de Corelli no seu propio terreo, as fogosas *Folies d'Espagne*. E máis lume aínda vertería sobre a viola o gran Forqueray, tido por *diable* ao carón de Marais.

A omnipresente influencia de Versailles púxo a moda en toda Europa e en particular en Alemaña, onde as pequenas cortes se afanaban en imitar a escala á francesa. Entre *ninfas do Rhin* e *ecos do Danubio* encontrou acomodo o holandés Schenk, que ben puido xa percibir a decadencia do seu instrumento e entregar o último testemuño a Schaffrath: ao redor de Federico o Grande e a súa escola berlinesa, a viola acadou os maiores niveis de virtuosismo, pero ese era xa o seu canto do cisne.

GRUPO VOCAL (ALEMAÑA)

AMARCORD

domingo 8 marzo 19:00h | Teatro Principal

Wolfram Lattke, tenor
Robert Pohlers, tenor
Frank Ozimek, barítono

Daniel Knauft, baixo
Holger Krause, baixo

AMARCORD

Amarcord é un quinteto vocal fundado en 1992 por antigos membros do prestixioso Coro de San Tomé de Leipzig. Desde este momento, converteuse nun dos conxuntos vocais que se sitúa á cabeza no panorama mundial. O seu amplo repertorio inclúe o canto plano medieval, madrigais e misas renacentistas, composicións do período romántico europeo e do século XX, arranxos *a cappella* de cancións populares de todo o mundo e grandes éxitos do rock, pop, soul e jazz.

Destacados compositores como Bernd Franke, Siegfried Thiele e Dimitri Terzakis dedicáronlles obras. Aínda que a programación de concertos se centra principalmente no repertorio *a cappella*, colaboran con frecuencia con orquestras, *ensembles* e solistas de gran nivel como a Gewandhausorchester Leipzig, a Lautten Compagny, o Cuarteto de Leipzig, os KlazzBrothers e Daniel Hope.

Colaboracións con importantes festivais de música e numerosas actuacións leváronos por concertos por toda Europa, Norteamérica, Australia, Xapón, Israel, Oriente Medio e Asia.

O A Capella Festival de Leipzig, fundado en 1997 baixo a dirección artística do grupo, estableceuse como un dos festivais máis importantes deste estilo. Celébrase en primavera e por

el pasaron formacións vocais de primeira liña como The Real Group, The King's Singers, Take 6, The Orlando Consort e o Hilliard Ensemble.

Numerosas gravacións en CD documentan a súa versatilidade. O CD *Rastlose Liebe*, publicado en 2009, recibiu o ECHO Klassik Award e o Supersonic Award, e estivo nominado aos MIDEM Classical Awards. Ademais foi distinguido co Contemporary A Cappella Recording Award, o Óscar *a cappella*. Anteriormente os discos *Nun komm der Heiden Heiland*, *Incessament e Hear the voice* obtiveran tamén esa distinción. En 2013 gañaron o premio ICMA ao mellor disco de música antiga pola gravación Zu St. Thomas con dúas misas gregorianas do gradual de San Tomé de Leipzig.

AMARCORD
PROGRAMA

PARTE I (40 min)

AMOR INQUEDO - ROMANTICISMO EUROPEO

Camille Saint-Saëns (1835–1921)

Sérénade d'hiver (*Serenata de inverno*)

Robert Schumann (1810–1856)

Die Minnesänger (*Os trovadores*)

Rastlose Liebe (*Amor inquedo*)

Die Lotosblume (*A flor de loto*)

Frühlingsglocken (*Campás de primavera*) de Seis Lieder
para coro masculino a catro voces, op. 33

Leoš Janáček (1854–1928)

Catro coros masculinos (1886), en traducións de Max Brod

Drohung (*Ameaza*)

O Liebe! (*Oh, amor!*)

Ach, Krieg, Krieg! (*Oh, guerra, guerra!*)

Deine schönen Augen (*Os teus belos ollos*)

Edward Elgar (1857–1934)

Da antoloxía grega, op. 45

Yea, cast me from heights of the mountains (*Si, bótame desde o alto das montañas*)

Whether I find thee (*Se eu te atopo*)

After many a dusty mile (*Despois de máis dunha milla de po*)

It's oh! to be a wild win z (*Oh! Quen fora un vento salvaxe*)

Feasting I watch (*Festexando eu miro*)

PARTE II (40 min)

CANCIÓNS POPULARES DOS

CINCO CONTINENTES.

NOTAS AO PROGRAMA

CARAS, CRUCES E CANTOS

Julián Carrillo

Saint-Saëns, “o mellor compositor francés vivo” segundo Wagner, é un dos autores franceses máis prolíficos, con catrocentas oitenta obras escritas. Durante a guerra franco-prusiana (1870-1871), fundou con Lalo, Franck e Fauré a Société Nationale de Musique en pro dun novo estilo musical francés. A súa obra coral comprende máis de cen composicións, desde grandes obras relixiosas a pequenas pezas profanas, todas cun trazo lixeiro, sedutor e elegante. *Sérénade d’hiver*, sobre texto propio, é o primeiro dos seus coros masculinos a *capella*, que reflicten a gran personalidade do autor.

O interese pola literatura de **Schumann** levouno a cultivar a crítica musical historicamente informada como a un estilo de composición profundamente debedor dos xéneros literarios, especialmente a poesía. Creou música en todos os xéneros e é especialmente significativa a súa contribución ao nacemento do *lied* como xénero. A súa obra vocal comprende voces masculinas, femininas e mixtas e as catro cancións programadas para hoxe son unha mostra ben representativa.

A vida de **Janáček** é unha cara e cruz paralela aos cambios políticos e ao nacemento do sentimento cultural nacional da súa Moravia natal. Ata facer 60 anos traballou en Brno como organista-director de coro, profesor e folclorista. Tras o éxito en 1915 da súa ópera *Jenufa* a vida veulle dereita, e foi coñecido como “o vello eternamente novo de Brno”. A súa música vocal, caracterizada pola súa adaptación á prosodia, contribuíu á configuración dos textos sagrados latinos e centromoravos, especialmente a través do Coro de Profesores de Moravia.

Elgar sobresaíu como o maior compositor inglés da súa xeración pese a dúas circunstancias ben desfavorables na Inglaterra vitoriana: a súa relixión católica e a súa formación autodidacta nun ambiente ferreamente dominado polos círculos académicos. Traballou como violinista, como organista da igrexa de St. George en Worcester e foi fagotista no quinteto de vento do seu irmán Franck. O seu despegue como compositor comezou en 1902 co seu oratorio *O soño de Xeronte*, obra estritamente contemporánea da súa *Antoloxía* op. 45 que escoitaremos hoxe.

LAÚDE RENACENTISTA (ESTADOS UNIDOS)

PAUL O'DETTE

martes 10 marzo 20:30h | Igrexa de Santa María Nai | Entrada libre

PAUL O'DETTE

O laudista estadounidense Paul O'Dette é un xenio da música, unha das figuras máis importantes e que máis influencia tivo no estudo e interpretación da música antiga. O'Dette contribuíu a definir os estándares técnicos e estilísticos aos que todo intérprete debe aspirar. A combinación de rigor histórico, capacidade comunicadora e mestría interpretativa convertérono nun referente mundial.

Foi convidado como artista destacado aos maiores festivais do mundo: Boston, Viena, Londres, París, Amsterdam, Berlín, Múnic, Praga, Milán, Florencia, Xénova, Madrid, Toquio, Moscova, San Petersburgo, Buenos Aires, Montevideo, Melbourne, Los Angeles, Vancouver, Bath, Montpellier, Bruxas, Anveres, Bremen, Innsbruck, Tenerife, Copenhague, Oslo e Córdoba, entre outros.

A pesar de que sobre todo se coñece polos recitais e gravacións en solitario, Paul O'Dette mantén unha carreira moi activa como músico de cámara, tocando en formacións internacionais destacadas. Tamén é habitual velo dirixir numerosas orquestras barrocas a ambos os dous lados do Atlántico.

Paul O'Dette participou en máis de 130 CD, recibiu 5 nominacións aos GRAMMY e outros premios internacionais de gran prestixio. O conxunto de 5 CD para Harmonia Mundi USA titulado *The Complete Lute Music of John Dowland*

recibiu o Diapason D'or, mentres que *The Royal Lewters* obtivo o Diapason D'or, o Choc du Monde de la Musique, 5 estrelas na *BBC Music Magazine* e 5 estrelas na revista *Goldberg*. *The Bachelor's Delight: Lute Music of Daniel Bachele* foi nominado aos GRAMMY en 2006 como mellor CD solista instrumental.

Os seus concertos foron retransmitidos por emisoras de radio e televisión de todo o mundo, como ABC (Australia), Radio Argentina, BBC (Reino Unido), CBC (Canadá), Radio France, RAI (Italia), SFB (Berlín), NOS (Holanda), Radio Austria, RTVE, TV Ankara (Turquía), Radio Noruega, Televisión Sueca, Radio Suíza ou CBS Television (EE.UU).

É catedrático de laúde e director do Departamento de Música Antiga da Eastman School of Music de Nova York, e director artístico do Boston Early Music Festival.

PAUL O'DETTE
PROGRAMA

ROBIN HOOD
Baladas e danzas da Inglaterra isabelina

PARTE I (40 min)

Anónimo

I cannot keep my wife at home

Up Tails All

Mr. Ascue

Robin Hood

Anónimo

John com Kisse mee Now

Daniel Bacheler (1572-1619)

Pavan & Galliard

En me revenant

Courante

Volta

Courante

Daniell's Jigge

Pavan

Galliard

Mounsieurs Almaine

PARTE II (35 min)

John Dowland (1563-1626)

A Fancy (5)

A Pavin

The King of Denmark's Galliard

A Fancy (6)

Farewell

Lady Laiton's Almaine

Semper Dowland semper dolens

The Frogg Galliard

Fantasie (1)

Laúde de oito ordes de Paul Thomson (Bristol, 1991)
copia dun orixinal de Vendelio Venere (1582)

PAUL O'DETTE

NOTAS AO PROGRAMA

O período que vai do ano 1580 ao 1620 coñécese como “a idade de ouro do laúde inglés”, e iso débese tanto á cantidade de música escrita para o instrumento nesa época como á súa calidade.

Entre os grandes músicos dese período, ningún tan brillante e á vez tan esquecido como Daniel Bachelier. Moitas das súas obras son coñecidas por laudistas e musicólogos, pero o feito de que non se reeditasen, unido á súa extrema dificultade técnica, fixeron que non chegasen ao gran público. Consérvanse máis de 50 obras para laúde solo de Bachelier, a maioría escritas entre 1590 e 1619. Gran parte delas están baseadas en danzas como a pavana, a galliarda e a almaine, aínda que tamén compuxo preludios, courantes, variacións e unha fantasía. O seu estilo é conservador, pero a súa ornamentación é atrevida e o uso que dá ao instrumento é innovador. Os seus adornos teñen algo do style brisé francés, pero con máis virtuosismo.

As pavanas de Bachelier foron moi populares en vida do compositor e chegaronnos en numerosas copias manuscritas.

O fermoso contrapunto das partes sen ornamentar contrasta claramente cos arranques ornamentais rítmicos, o que fai que sexan máis variadas e impredecibles que as do gran compositor coetáneo de Bachelier, John Dowland, máis clásicas e uniformes. O feito de que se conservasen menos orixinais das súas galliardas é, polo menos, sorprendente, pois combinaban o característico virtuosismo de Bachelier co lirismo e o ritmo alegre de Dowland.

A obra máis famosa de Bachelier é a impresionante *Variacións sobre a almaine de Mounsieur*. Esta melodía foi moi popular en época isabelina e varios compositores inspiráronse nela, entre eles Dowland, Morley e Byrd. A simplicidade da súa estrutura harmónica préstase a todo tipo de arpexios, vibratos e unha infinidade de adornos. A pesar de que en moitas transcripcións modernas se eliminan algunhas das variacións intermedias, a miña opinión é que a forza desta obra reside precisamente nesa enerxía que transmite de principio a fin. A prematura morte de Bachelier, con só 46 anos, privou a Inglaterra dun dos seus grandes laudistas e compositores.

Coñecido na súa época polo sobrenome de “O Orfeo inglés”, John Dowland foi o laudista máis famoso do seu tempo e un dos grandes compositores de Inglaterra. A súa música foi coñecida en toda Europa e reproducida en máis países que a de calquera outro compositor dese período. Da súa famosa peza *Lachrimae Pavin* sobreviven unhas cen versións distintas e serviu de inspiración a outros tantos centos de pavanas de varios compositores.

Con todo, a súa vida estivo chea de soños rotos e desenganos, o que fixo que se estendese o dito de “semper Dowland, semper dolens” (sempre Dowland, sempre con pena). A intensa melancolía que transmite boa parte da súa obra é un reflexo da amargura que sentía na súa vida persoal, debida ao desprezo que sufriu por parte da corte e á falla de respecto coa que o trataron os intérpretes máis novos. Pero isto non é máis que unha parte da súa personalidade, pois Dowland foi un artista moito máis completo. Aínda que as súas obras melancólicas son o que máis se coñece del, compuxo tamén pezas alegres, sobre todo galliardas e almaines, que mostran un lado humorístico e un enxeño que non ten rival entre os seus

contemporáneos. O programa desta noite inclúe algunhas desas obras menos coñecidas.

A vida de Dowland estivo marcada por unha serie de andanzas que o levaron por distintos países. A súa conversión ao catolicismo durante a adolescencia foi, segundo el mesmo sostivo ata o final da súa vida, o que motivou o rexeitamento da corte da raíña Isabel, pero seguramente o seu carácter inestable e demasiado franco tiveron outro tanto de culpa. Tras uns anos en Francia, regresou a Inglaterra en 1586 e permaneceu no seu país natal traballando e estudando ata 1595. En 1598 Dowland aceptou un posto na corte do rei Cristián IV de Dinamarca, onde permaneceu oito anos. Unha carta que se acaba de descubrir parece apoiar a teoría de que Dowland podería ter sido espía para a corte inglesa durante eses anos en Dinamarca, algo que era práctica habitual entre os músicos desa época! Finalmente foi o sucesor de Isabel de Inglaterra, Xaime I, quen lle deu un posto na corte en 1612, cando xa a súa carreira estaba en declive, e alí permaneceu ata a súa morte en 1626.

Dowland utilizou como ningún dos seus coetáneos as formas musicais da época, incluíndo fantasías, pavanas, galliardas, almaines, xigas e variacións. O uso das proporcións, cantus firmus, cromatismos e efectos de antífona conseguiron que o laúde renacentista soase como un consort en miniatura, sen as contorsións da man esquerda tan frecuentes en gran parte da música para laúde do resto do continente. Dowland ampliou o repertorio do instrumento mantendo sempre ese aire de naturalidade que tanto gusta a intérpretes e público.

Os esforzos que Dowland e Bachelier fixeron por ensanchar os límites do laúde do Renacemento puideron, en certo modo, acelerar o declive. No século XVII, os laudistas afeccionados queixábanse do complicado que era tocalo e pouco a pouco empezaron a fixarse noutro instrumento: a guitarra.

Paul O'Dette

Hanna Jarvelainen
Agnieszka Budzinska Bennett

DÚO VOCAL E INSTRUMENTAL (SUÍZA)
ENSEMBLE PEREGRINA

mércoles 11 marzo 20:30h | Museo Arqueológico | Entrada libre

ENSEMBLE PEREGRINA

Fundado en Basel en 1997 pola cantante e musicóloga polaca Agnieszka Budzińska-Bennett, Ensemble Peregrina investiga e interpreta música sacra e profana dos séculos XII, XIII e XIV. O repertorio céntrase principalmente nas polifonías temperás e monodias da escola de Notre Dame e da nova cantica aquitana.

O nome Peregrina fai alusión á transmisión de música e ideas que se produciu en Europa durante a Idade Media, pero tamén á traxectoria persoal dos seus cantantes, que se unen e buscan o equilibrio entre as súas diferentes culturas emulando a converxencia das distintas orixes da propia música que interpretan. As interpretacións e estilo baséanse en fontes e tratados da época, pero tamén no que achegan os máis recentes estudos históricos e musicolóxicos.

Froito da continua colaboración coa Schola Cantorum Basiliensis, onde estudaron os seus membros e onde se coñeceron, son os CD *Mel et lac* (Raumklang 2005) e *Filia praeclara* (Divox 2008), ambos os dous loados pola crítica europea e americana. Filia praeclara, entre outros premios, recibiu o ECHO-KLASSIK Award 2009 como mellor álbum *a cappella* do ano.

Entre os anos 2011 e 2013 editaron outros catro CD: *CruX* (Glossa), *Sacer Nidus* (Raumklang), *Veiled Desires* (Raumklang), finalista nos International Classical Music Awards 2013, e *Cantrix* (Supersonic Pizzicato LUX), con música dos conventos de Sigena e Las Huelgas e relacionada coa orde do Temple.

Peregrina tocou en numerosos festivais de toda Europa e Estados Unidos e os seus concertos son retransmitidos habitualmente en emisoras como Schweizer Radio DRS 2, Deutschlandfunk ou a BBC.

Na actualidade Agnieszka é profesora de historia e canto gregoriano na Musikhochschule Trossingen de Alemaña e Hanna é investigadora no Institute for Computer Music and Sound Technology da Universidade de Zürich en Suíza.

ENSEMBLE PEREGRINA
PROGRAMA

60 min

Nobilis humilis – Himno a San Magnus, Orkneys

Breves dies hominis – Rondellus, París

Philippe le Chancelier (ca. 1170–1236)

O labilis sortis - Conductus, París

JO labilis, o flebilis - Conductus, Inglaterra

Ar ne kuth ich sorghe non – Canción do preso, Inglaterra

Foweles in the frith - Canción, Inglaterra

Worldes blis ne last no throwe - Canción, Inglaterra

Brid one breere – Canción, Inglaterra

Man mai longe lives weene – Canción, Inglaterra

Codefroy de Saint-Victor (ca. 1130 - ca. 1194)

Planctus ante nescia - Prosa, París

Petrus Abelardus (1079-1142)

Epithalamica - Prosa, Nevers

Vineam meam plantavi – Rondellus, París

Stabat iuxta Christi crucem - Prosa, Burgos

De la crudel morte del Christo - Lauda, Cortona

ENSEMBLE PEREGRINA

NOTAS AO PROGRAMA

LAMENTOS MEDIEVAIS do século XII ao XIV

O programa é un percorrido polos lamentos dos séculos XII, XIII e XIV, son reflexións do mundo cristián do medievo sobre o sentido da vida mortal.

O fermoso *conductus* de Notre Dame do século XIII, *O labilis sortis*, expresa de maneira lúcida e case mordaz como o paso do tempo e a proximidade da morte acaban co desexo terreal. En *Vineam meam plantavi* escoitamos os laios do propio Cristo. Tamén somos testemuñas do seu sufrimento a través dos ollos de súa nai María ao carón da cruz, no conmovedor *planctus Stabat iuxta Christi crucem*, do manuscrito español de Las Huelgas e nunha das obras máis famosas da época, *Planctus ante nescia* de Godefroy de Saint-Victor.

Varios *rondelli* escritos en latín, como *Breves dies hominis*, e algunhas das poucas composicións en inglés antigo que se conservan, tamén coinciden no tema do sentido da vida. *Man mai longe lives weene* é case un sermón sobre os enganos da

vida terreal e sobre como acabar co pecado. Deste mesmo tema trata *Worldes blis ne last no throwe*. A peza *Ar ne kuth ich sorghe* non é un famoso tema sobre un cativo que fora apresado inxustamente. Esta conmovedora canción está chea de reflexións sobre os caprichos do destino, sobre a morte, a traizón e a procura do consolo a través de Cristo.

O lauda italiano *De la crudel morte de Cristo*, que nos presenta a escena da crucifixión de maneira descarnada, é unha das primeiras obras escritas en dialecto florentino. A peza *Epithalamica*, do manuscrito de Nevers, conta a dramática historia dunha moza que se reencontra co amado, ao que cría morto, e da inmensa alegría que sente. É unha coñecida metáfora de como a alegría pola Resurrección de Cristo vence a pena e a dor do Venres Santo. A intensidade, variedade de repeticións melódicas e duración desta obra son novas e convértena nun dos fitos da composición do século XII.

Ensemble Peregrina

CUARTETO DE CLARINETES (AUSTRIA)

VIENNA CLARINET CONNECTION

venres 13 marzo 20:30h | Teatro Principal

Hubert Salmhofer
Rupert Fankhauser
Helmut Hödl
Wolfgang Kornberger

VIENNA CLARINET CONNECTION

“Un cuarteto que traspasa as fronteiras estilísticas dos xéneros musicais. Catro solistas e unha soa voz cunha calidade excepcional”, así definiu unha vez un crítico musical o son de Vienna Clarinet Connection. Gran virtuosismo, creatividade e alegría de vivir son os sinais de identidade deste cuarteto que forman dous clarinetes, un corno di bassetto e un clarinete baixo.

Viena Clarinet Connection formouse en 1995 con catro clarinetistas solistas de dúas das máis prestixiosas óperas de Viena, a Staatsoper Wien e a Volksoper Wien. O seu repertorio vai desde Mozart ata os nosos días e inclúe o jazz e a música étnica. Extremadamente innovadores, sempre están a buscar novas obras e a ampliar o repertorio con obras de seu e arranxos que eles mesmos fan.

Os catro actúan regularmente por todo o mundo e teñen unha traxectoria excepcional no campo do clarinete.

Helmut Hold (clarinete). Clarinete solista da Volksoper Wien desde 1993, catedrático do Conservatorio Joseph Haydn Eisenstadt, compositor de música de cámara e orquestral e produtor musical.

Rupert Frankhauser (clarinete). Bolseiro pola Fundación Herbert von Karajan de Berlín, catedrático da Universidade de Viena e clarinete solista da Staatsoper de Klagenfurt. Desde 2012 é tamén clarinete solista do Nikolaus Harnoncourt's Concentus Musicus Vienna.

Hubert Salmhofer (corno *di bassetto*). Membro dos *ensembles* Quintessens, Trio Gemarch e Austrian Art Ensemble, compositor e arranxador de música de cámara e bandas sonoras, ademais de catedrático do Conservatorio de Klagenfurt.

Wolfgang Kornberger (clarinete baixo). Compositor e arranxador, é membro das principais orquestras de Viena e solicitadísimo por orquestras e conxuntos de cámara de todo o mundo, cos que realizou numerosas actuacións por toda Europa e Xapón.

VIENNA CLARINET CONNECTION
PROGRAMA

PARTE I (35 min)

Percy Aldrige Grainger (1882-1961)

Molly on the Shore

Arranxos Helmut Hödl

George Gershwin (1898-1937)

Rhapsody in Blue

Arranxos Wolfgang Kornberger

A. Isozaki

Clarinet Vivace

Arranxos Hubert Salmhofer

PARTE II (40 min)

Menú que escollerá o público mediante votación. Constará de entrante, primeiro prato, segundo prato e dúas sobremesas.

VIENNA CLARINET CONNECTION

NOTAS AO PROGRAMA

Á CARTA: Que o público escolla!

Neste concerto tan especial é o público quen decide parte do programa elixindo os “pratos musicais” que máis lle gusten directamente do “menú”. Para a primeira parte, os “cociñeiros” vieneses escollemos tres obras de entre as favoritas do noso repertorio. Tres “pratos” que mostrarán ao público a versatilidade e capacidade interpretativa do cuarteto.

Nos nosos máis de vinte anos de historia xuntos como Vienna Clarinet Connection, o repertorio para cuarteto de clarinete creceu enormemente. No noso caso, isto débese fundamentalmente a dous factores. Por unha parte, recibimos obras compostas para nós, ben por encargo ben porque nolas dedicaron, e, por outra, cada membro do grupo traballou para ampliar o repertorio do cuarteto, non só facendo arranxos senón tamén compoñendo e desenvolvendo novas técnicas de interpretación.

Como mostra do noso traballo ao longo dos anos, escollemos tres pezas que comentaremos brevemente:

Molly on the shore

Esta obra foi composta orixinalmente para cuarteto de corda ou orquestra de corda por Grainger en 1907. En 1920 o propio Grainger fixo un arranxo para banda. Para nós foi sempre un arranque de programa fantástico, con ese ritmo do folk irlandés que lembra o ritmo do mar nun día de vento.

Rhapsody in Blue

Esta obra tan famosa de Gershwin, escrita en 1924 para piano e banda de jazz, foi unha das favoritas para interpretar con orquestra de cada membro do cuarteto, e non só polo seu espectacular

comezo. Así que, créano ou non, esta noite verán como é posible meter a toda unha orquestra, con solista de piano incluído, nun cuarteto de clarinetes... sen botar nada en falla!!

Clarinet vivace

É coma unha pequena viaxe que mostra o percorrido que todo clarinetista ten que facer, desde os comezos ata a madurez. Así que todo aquel ao que lle guste o instrumento debe unirse a nós neste paseo por pezas operísticas, ballet e obras de repertorio.

CLAVECÍN (FRANCIA)

CÉLINE FRISCH

sábado 14 marzo 20:30h | Igrexa de Santa María Nai | Entrada libre

CÉLINE FRISCH

Céline Frisch naceu en Marsella e comezou a tocar o clavecín aos seis anos. En 1992 graduouse co primeiro premio en clavecín e en música de cámara polo Conservatorio de Aix-en-Provence. Logo trasladouse a Basilea para estudar na Schola Cantorum cos mestres Andreas Staier e Jesper Christensen. En 1996 recibiu o premio Juventus e en 2002 converteuse na primeira intérprete de clavecín gañadora do premio Victoires de la Musique Classique de Francia.

Actualmente Céline está dedicada á súa carreira como solista e aos concertos coa orquestra Café Zimmermann, que fundou xunto a Pablo Valetti en 1998 e da que é directora. Este feito fixo que sexa habitual nos grandes teatros e salas de Francia, como o Théâtre de la Ville, Radio France ou o Théâtre du Chatelet en París, e en festivais como o Île-de-France ou o Roque d'Anthéron, pero tamén a levou a outros países e cidades: Washington, Toronto, Buenos Aires, Seúl, Bruxelas ou Lisboa.

Sexa con música de Bach, de D'Anglebert ou de Rameau, as súas gravacións foron todas moi ben recibidas pola crítica especializada e foron galardoadas con importantes premios. Así, o CD das Variations Goldberg recibiu o Diapason d'or e un Choc de l'année du Monde de la Musique e o CD das pezas

de clavecín de Rameau obtivo tamén varios premios, como o Grand Prix de l'Académie du disque Charles Cros, o Choc de Classica e o Diapason d'or. En 2010 gravou unha antoloxía de obras do mozo Bach e dos seus precursores, que tamén recibiu o Choc de Classica e o Diapason d'or. O último CD co clavecín ben temperado de Bach será editado en marzo de 2015.

A pesar do recoñecemento unánime da crítica polas interpretacións da obra de Bach, Céline tamén goza interpretando música francesa do século XVIII ou pezas do século XVII alemán, e mesmo se atreve a experimentar con obras contemporáneas e do século XX, de autores como Ligeti, Dutilleux, de Falla, Schnittke, Pauset ou Sarhan

CÉLINE FRISCH
PROGRAMA

PARTE I (40 min)

J. Sebastian Bach (1685-1750) - Dietrich Buxtehude (1637-1707)

Preludio de Bach BWV 870a

Suite en Do BuxWV 226

Allemande - Courante - Sarabandes 1 e 2 - Gigue

J. Jakob Froberger (1616-1667)

Tocata II en Re menor - 1649

Suite en Re menor - 1649

Allemande - Courante - Sarabande - Gigue

J. Kaspar Kerll (1627-1693)

Suite en Fa maior

Allemande - Courante - Sarabande - Gigue

Passacaglia

J. Adam Reincken (1623-1722)

Tocata en Sol maior

PARTE II (30 min)

J. Sebastian Bach (1685-1750)

Tocata en Mi menor BWV 912

Do clavecín ben temperado Vol. I

Preludio e fuga en Do maior BWV 846

Preludio e fuga en Do menor BWV 847

Preludio e fuga en Do sostido maior BWV 848

Concerto italiano BWV 971

CÉLINE FRISCH

NOTAS AO PROGRAMA

CONCERTO PARA UNHA ARPA RECOSTADA

Máis pequeno que un piano de concerto, un clavecín, clavicémbalo ou *clave* –que con todos estes nomes se coñece o instrumento que hoxe escoitaremos– sorprende a quen o ve por primeira vez. Adoita estar policromado, incluso profusamente ornamentado, en vez de lucir o negro acharoadado dos pianos de cola. As súas teclas, ás veces as grandes en negro e as pequenas en branco, poden parecer o negativo das dun piano e produce o seu son ao pulsar as cordas cunha puga de coiro ou uña de corvo impulsada por unha pequena peza rectangular de madeira chamada *saltador*. Diferénciase así tanto do timbre dun clavicordio como do dun piano –nestes dous as cordas son percutidas, non pulsadas– parecéndose máis ao dunha arpa ou unha cítara pulsada.

Un clavecín pode construírse cun teclado e un ou dous rexistros sonoros –que nese caso poden soar tamén nunha oitava máis

baixa– ou con 2 teclados e varios rexistros que permiten tamén combinacións de *solo* e *tutti*, habitualmente empregadas nos concertos ao modo italiano, como o que pecha o programa de hoxe. Foron precisas décadas de estudo musicolóxico e práctica musical con criterio historicamente informado para que o seu peculiar timbre reconquiste o oído do público afeccionado, que o tiña practicamente esquecido desde a súa caída en desuso a partir da segunda metade do século XVIII. Tan esquecido estivo que durante tempo fixo fortuna a famosa descrición que fixo del sir Thomas Beecham¹ (1879-1961), o gran director de orquestra inglés case exactamente coetáneo de quen foi autora do seu renacemento, a gran pianista e clavecinista polaca Wanda Landowska (1879-1959).

Profundamente interesada na obra de Bach, Couperin e Rameau

¹ “...o seu son é o de dous esqueletos copulando sobre un tellado de lata”.

a partir da súa inclinación á musicoloxía, o seu traballo supuxo para a interpretación ao clavecín da música de Bach un impulso similar ao que, apenas un século antes, dera Felix Mendelssohn á súa música coral². Landowska, coñecedora dos instrumentos antigos, adquiriu varios clavecíns antigos e fixo fabricar algún polo célebre construtor francés de pianos Pleyel ata encontrar o son máis adecuado á súa visión da música. Varios compositores escribiron baixo a súa inspiración obras como *El retablo de Maese Pedro, o Concierto para clavecín* (Manuel de Falla, 1922 e 1926) ou o *Concerto campestre*, de Francis Poulenc (1928).

En España hai constancia da presenza do instrumento grazas ao especial coidado do seu patrimonio que tiña Isabel a Católica, grazas ao que conservamos contas e inventarios ao respecto. Un bo exemplo é o que recolle Mosén Higinio Anglés (Tarragona, 1888-Roma, 1969) na súa obra *La música en la corte de los Reyes Católicos* (CSIC, 1941): “En noviembre de 1503, la reina mandó hacer a su camarero Sancho de Paredes un inventario detallado de *Laúdes e cosas de música*, en el que figuran,... *un ducemel*

para tañer, metido en una caja de madera... /... Una arpa de madera barnizada de amarillo, el vientre e lo otro fecho de maçonería, muy labrado, con unas imágenes de bulto metidas en unos encasamentos e las clavijas son de hueso blanco e con unas armas de castillos e leones... /... Dos clavecímbanos viejos... /... Unos órganos de hoja de Flandes viejos con sus fuelles...”. E o cronista Gonzalo Fernández de Oviedo deixa claro que na España do XVI xa se distinguía entre clavicémbalo e clavicordio, cando relata: “En su cámara [a do príncipe don Xoán] había un claviórgano, e órganos, e clavecímbanos, e clavicordio, e vihuelas de mano, e flautas, e en todos estos instrumentos sabía poner las manos”.

A música escrita para clavecín non se distingue da de órgano ata a segunda metade do século XV, no que aparecen coleccións como o chamado *Códice de Faenza* (Italia) ou o *Buxheimer Orgelbuch* (Libro de órgano de Buxheim), unha colección de 256 pezas anónimas e de diversos autores recompilada entre 1460 e 1470 no actual distrito de Unterallgäu (Alemaña). En España, as dúas

² En 1829, F. Mendelssohn redescubriu *A paixón segundo San Mateo* de Bach e interpretouna en concerto o 11 de marzo de 1829.

primeiras coleccións importantes de música para instrumentos de tecla son as de Luis Vega de Henestrosa (ca. 1510-1577) co seu *Libro de cifra nueva para tecla arpa y vihuela* (Alcalá de Henares, 1557) e a recompilación de obras de Antonio de Cabezón (1510-1566) levada a cabo polo seu fillo Hernando en 1578. Aínda que do título e contido non se desprende diferenza entre uns ou outros instrumentos de teclado, o propio Venegas di no prólogo do seu libro: “Es de saber que hay diferencia del monoacordio al órgano...” –dando instrucións para a execución de notas longas coa man esquerda, que no órgano se debían realizar mantendo a man fixa na correspondente tecla mentres no “monoacordio” debía ser pulsada en cada compás ou incluso cada medio compás–. Cabezón, pola súa parte, declara sobre o órgano: “Muéstrase también la majestad y señorío de este instrumento en el aparato y servicio que solo él tiene entre todos los demás, y no consentir ser tocado de manos rudas y principiantes ni ejercitarse en él la gramática del enseñar, ni la molestia del aprender y estudiar, teniendo otros instrumentos

menores, a quien tiene cometido esto, que son los que llaman monoacordio³ [instrumento dedicado case exclusivamente á aprendizaxe] y clavicordio”.

Inicios común e diferentes destinos que permitiron aos grandes compositores de música para teclado facer a viaxe de ida e volta entre ambos instrumentos –case un símil musical do que fixo Bach entre Arnstadt e Lübeck para tratar de suceder o gran Buxtehude–. Viaxe que hoxe nos permite gozar dunha música excepcional con liñas melódicas como as filigranas dun retablo barroco multiplicadas en contrapuntos que as semellan ás columnas e nervaduras dunha catedral gótica e cunha harmonía similar á serena solidez dos grandes paramentos catedralicios.

Julián Carrillo

³ Instrumento máis sinxelo que o clavecín e o clavicordio, dedicado case exclusivamente á aprendizaxe.

VOZ E CLAVECÍN/PIANO (ITALIA)

MARCO BEASLEY E GUIDO MORINI

domingo 15 marzo 20:30h | Igreja de Santiago das Caldas | Entrada libre

MARCO BEASLEY E GUIDO MORINI

Marco Beasley voz | Guido Morini clavecín-piano

Marco Beasley naceu en 1957. De pai inglés e nai napolitana, pasou a infancia en Nápoles pero o seu interese e paixón polo canto fixo que pronto se trasladase a estudar a Boloña, en cuxa universidade cursou estudos de interpretación e especializouse en música vocal do Renacemento e do Barroco.

O redescubrimento nos anos oitenta da música popular do sur de Italia influíu no desenvolvemento da súa personalidade como artista, xunto cos estudos do “recitar cantando” e das polifonías laica e sacra dos séculos XV e XVI. Neste contexto, a súa herdanza inglesa marcou tamén o seu estilo, pois proporcionoulle un gran autocontrol e unha ampla variedade tímbrica. A súa relación coa cantante e compositora Cathy Berberian, e a súa prematura morte, produciron nel un efecto catalizador. Marco recolleu toda a súa experiencia e bagaxe musical e con eles creou esa personalidade artística de seu tan especial. É difícil dicir que prevalece nas súas interpretacións: a maxia da súa marabillosa voz, a súa capacidade comunicativa ou a súa poderosa presenza en escena.

Guido Morini naceu en Milán en 1959. Compositor, intérprete de clavecín, piano e órgano, está especializado en música antiga, da que estudou en profundidade a interpretación do baixo continuo e a improvisación. A súa intensa actividade concertística permitiulle colaborar con algúns dos músicos máis importantes de Europa. Gravou máis de 80 CD, moitos deles foron premiados e recibiron grandes eloxios da crítica especializada.

En 1984 funda, xunto co tenor Marco Beasley, o seu propio *ensemble* Accordone, co que actuou en festivais e salas de concertos de todo o mundo: Festival de Salzburgo, Concertgebouw de Amsterdam, Auditorio Nacional de Madrid, Accademia Sta. Cecilia de Roma, Konzerthaus de Viena, Tokio Summer Festival, Israel Festival, Opera Comique de Paris, Auditorio de Sidney ou Festival Ciudad de México.

Canles e emisoras como Mezzo e ARTE retransmiten con frecuencia os seus concertos.

MARCO BEASLEY E GUIDO MORINI

PROGRAMA

STORIE DI NAPOLI (60 min)

Cara è la rosa

Andrea Falconieri (1585-1656)

Serenata

Guido Morini (1959)

Texto de Nunziante Pagano (1683-1756), arranxos Marco Beasley

In galera li panettieri

Tradicional, arranxos Marco Beasley

Compianto di Masaniello

Anónimo

Adaptación de Marco Beasley sobre un texto de Francesco Melosio (1609-1670)

Vecchie letrose

Adriano Willaert (1490-1562), arranxos Marco Beasley

Caruso

Lucio Dalla (1943-2012)

Reginella

Gaetano Lama (1866-1950), texto de Libero Bovio

Mazza, Pezza e Pizzo

Giuseppe Cioffi (1901-1976), texto de Gigi Pisano

Fenesta vascia

Anónimo

Napule è...

Pino Daniele (1955)

O Guarracino

Tradicional

MARCO BEASLEY E GUIDO MORINI
NOTAS AO PROGRAMA

O proxecto *Storie di Napoli*, programa que escoitarán esta noite, naceu durante o ano 2011 e culminou coa edición dun CD co mesmo título en 2013 para a discográfica ALPHA.

O que propoñemos é unha viaxe, un percorrido pola música vocal da cidade de Nápoles, que vai do século XVI ata os nosos días. Música de gran calidade, de distintas épocas e estilos, pero unida por un trazo común á cultura napolitana, que é o gusto por compartir e expresar os sentimentos.

Como sucede con todos os programas de Accordone, as cancións tradicionais están interpretadas, preparadas e postas ao día cun traballo que poderíamos definir como de “alta costura musical”, que realza asemade as características máis interesantes da música escollida e o mellor dos músicos que a interpretan.

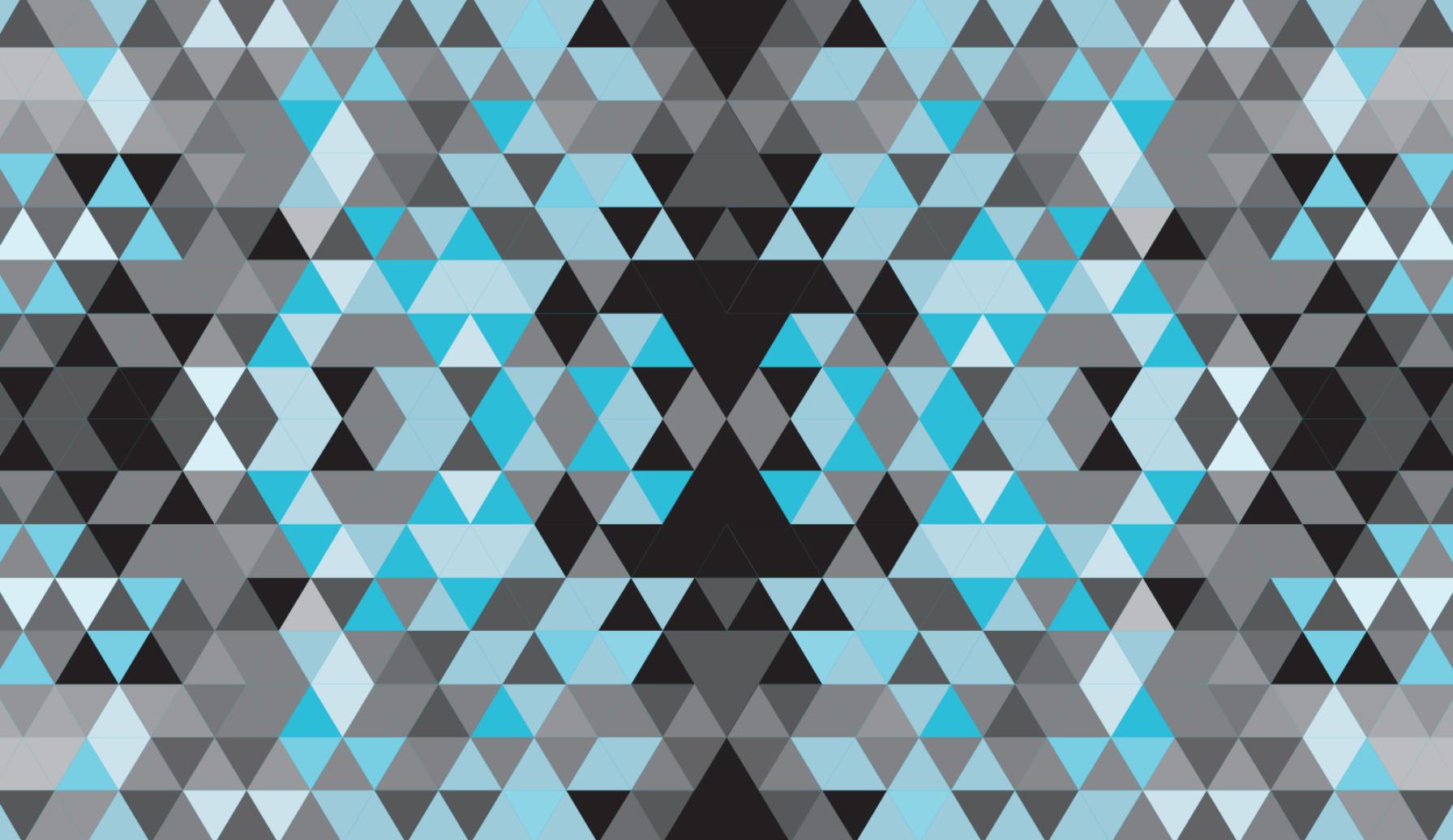
A idea que subxace en todas estas composicións e creacións que sustentan *Storie di Napoli* é a total adhesión a ese denominador común que todas elas teñen, a espontaneidade e claridade da mensaxe, unida a unha actitude especial totalmente napolitana,

a de poñer en primeiro plano a expresividade e a comunicación co público.

Son cancións clásicas que continúan a interesar, non importa a época nin a condición do intérprete, e a xerar sempre novas versións. Xa sexan as que nos introducen no mundo da burguesía, como *Tiempo bbelle e Reginella*, a cabalo entre os séculos XIX e XX, ou as que nos adentran no ambiente do cabaré napolitano de principios do século XX, como a irónica *Mazza, Pezza e Pizzo*.

Non podía tampouco faltar no noso programa a homenaxe a Nápoles de dous autores contemporáneos: a canción *Caruso*, de Lucio Dalla e *Napule è*, de Pino Daniele. De Boloña o primeiro e napolitano o segundo, nestas cancións transmítennos todo o seu amor pola cidade, pola súa xente e pola súa cultura.

Que a voz e o teclado sirvan tamén para render a nosa homenaxe persoal a unha tradición que sabe renovarse, fiel a si mesma, a través do tempo.

ACTIVIDADES PARALELAS

VIII FESTIVAL INTERNACIONAL
DE MÚSICA DE OURENSE
PÓRTICO DO PARAÍSO

EXPOSICIÓN

INSTRUMENTOS MUSICAIS CON HISTORIA

Colección Emilio Villalba e Sara Marina (Sevilla)

Instrumentos musicais con historia é unha mostra de reconstrucións de instrumentos que existieron na Idade Media e foron protagonistas da música do seu tempo. Laúdes, violas, salterios, arpas, rabeis...

Desde o laúde de Ziryab que provocaba enxexas na corte da afastada Bagdad, a cítara regalada como tesouro a Afonso X o Sabio, ou o billete que levaba impreso unha viola de teclas como símbolo de identidade nacional, ata o que foi un dos primeiros instrumentos de músicos ambulantes, a zanfona, a exposición cóntanos pequenas historias sobre o papel que desempeñaron estes instrumentos nas vidas cotiás dos nosos devanceiros.

Unha colección acompañada dalgúns dos exemplos iconográficos que permiten aos intérpretes, investigadores e luthiers reconstruír estes instrumentos históricos: pinturas, esculturas, cerámicas, planos...

Unha exposición de música viva, pois todos os instrumentos da colección están en perfecto estado e son usados actualmente polos artífices desta mostra, Emilio Villalba e Sara Marina, que non só guiarán o espectador por esta viaxe ao noso pasado musical, senón que tamén realizarán demostracións e mini recitais.

DO VENRES 6 AO DOMINGO 15 NO MUSEO MUNICIPAL

De **martes a sábado** de 11:00 h a 13:30 h
e de 18:30 h a 21:30 h

Domingos de 11:00 h a 13:30 h

Ilustración de Emilio Villalba

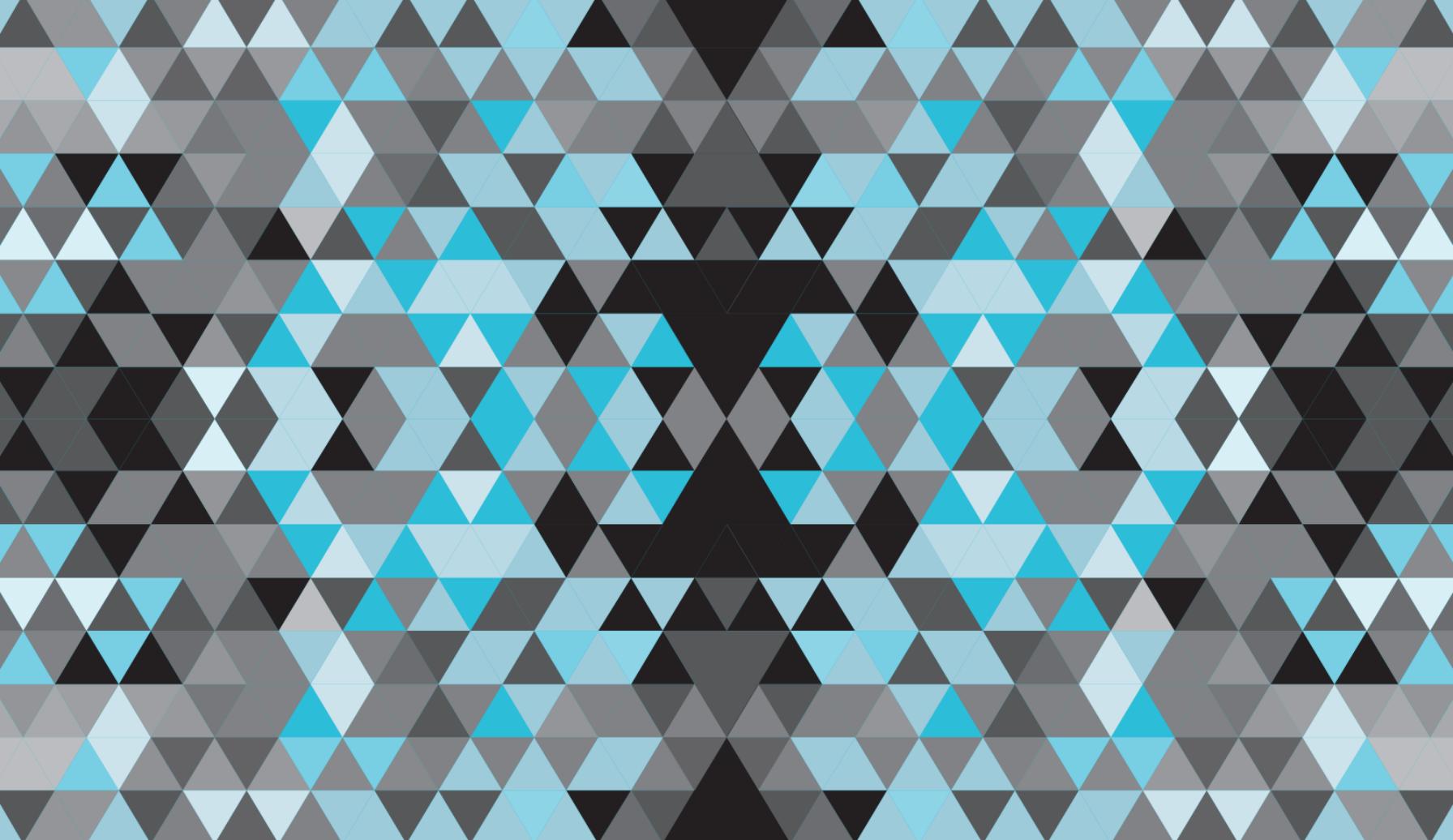
ACTIVIDADES

NO CONSERVATORIO DE MÚSICA DE OURENSE

Encontro con
PAUL O'DETTE
Luns 9 ás 19:00h

Curso de Interpretación de clarinete co
VIENNA CLARINET CONNECTION
Sábado 14 e domingo 15

SALAS

VIII FESTIVAL INTERNACIONAL
DE MÚSICA DE OURENSE
PÓRTICO DO PARAÍSO

CATEDRAL DE SAN MARTIÑO

Aínda que hai discrepancias sobre a data de inicio das obras de construción, é seguro que o altar maior foi consagrado no 1188, como consta no documento que, xunto coas reliquias de San Martiño, traídas desde Tours, foi gardado nunha das cinco columnas que lle servía de soporte. Parecen suscitar menos polémica as datas do seu remate (1218-1248). Malia que ten base románica, a catedral medra coa historia e ao ritmo da cidade que a alberga, e chega a ter ata catro consagracións, a última en 1966.

Hai tres espazos que non deben pasar inadvertidos para o visitante: a capela do Santo Cristo, construída entre os séculos XVI e XVIII, na que destaca o baldaquino que acolle a figura do Crucifixo. É esta unha imaxe gótica que, segundo a tradición, é unha das copias que Nicodemo fixo de Xesús morto cando o baixou da cruz. A capela é coma un xoieiro, recuberta de madeira policromada con ornamentación vexetal, columnas salomónicas e relevos da Paixón.

O Pórtico do Paraíso merece tamén especial atención por ser unha das obras máis fermosas da catedral. Da primeira metade do século XIII, foi comparado, con desvantaxe para el, co de Compostela. Para algúns ten valores propios de idealización e serenidade na tradición gótica de obras francesas e burgalesas. É a transcripción en pedra do bíblico Xuízo Final, explicado dun xeito moi minucioso.

O retablo do altar maior é do século XVI, de Cornelis de Holanda, decorado con escenas da vida de Xesús, a Virxe e San Martiño. Destacan as 36 figuras de pequena talla colocadas entre as columnas. Están pintadas de branco e representan santos e personaxes do *Antigo Testamento* ataviados e cubertos seguindo a moda flamenga do 1500.

SANTA MARÍA NAI

No lugar no que agora se ergue esta igrexa do século XVIII, existiu, segundo se di, un templo construído polos suevos convertidos ao cristianismo despois de que San Martiño de Tours obrase o milagre de curar o fillo do rei Carriarico, que, ao parecer, tivo corte en Ourense. O primitivo edificio, que era por entón a catedral da cidade, foi arrasado nas sucesivas incursións normandas e árabes e reconstruíuse no ano 1084, como reza na inscrición que se conservou na porta norte.

Cando se fixo a nova catedral no século XII, a igrexa quedou reducida a capela funeraria e en 1722 foi derrubada porque ameazaba ruína.

O templo actual beneficiase da perspectiva que lle dá a escalinata que sae da praza Maior. Acaroadado polo sur ao antigo pazo episcopal e polo norte á bela praciña da Madalena, álzase coa súa planta dunha soa nave e transepto, sobre o que se ergue unha cúpula. A fachada barroca de tres corpos acolle catro dobres columnas que se cre pertenceron á antiga edificación sueva.

A titular da igrexa é Santa María que ten unha representación no centro do retablo do altar maior. A imaxe sedente de factura barroca retráttaa como unha señora ricamente adornada co Neno no colo. O día de Pascua é levada en procesión ata a capela do Santo Cristo da catedral.

TEATRO PRINCIPAL

Santiago Sáez Pastor decidiu construír na década de 1830 o Teatro Principal, na rúa da Paz, antiga rúa dos Zapateiros. Ao parecer, foi unha especie de vinganza porque venderon o palco que el tiña reservado, nun día de función, no vello teatro.

Levantou o novo no lugar onde tiña a súa vivenda e o seu negocio, un banco. O edificio foi un pequeno teatro “á italiana”, é dicir, cun patio de butacas e palco na planta baixa, tres pisos de palcos e escenario. O teito con decoración vexetal e xeométrica. A parte que daba á rúa tiña planta baixa, que era o vestíbulo do teatro, e catro alturas que se destinaban a vivendas.

Foi, durante bastantes anos, o único teatro público da cidade e o lugar de ocio máis selecto. Era o centro da vida social e cultural e nel houbo concertos, zarzuelas, obras teatrais, bailes, mitins, etc. O poeta Zorrilla leu os seus versos no Principal, Concepción Arenal e Emilia Pardo Bazán participaron nun concurso literario e personaxes como Calvo Sotelo ou Gil Robles organizaron nel importantes actos políticos.

No 1912 o cine chega a Ourense e o Teatro Principal, tres anos despois, proxecta a súa primeira película, Viva el Rey, nunha sala remodelada e adaptada ás novas necesidades.

Na transición pechouse e estivo a piques de desaparecer. “Trátase de salvar o Principal” foi a consigna dun grupo encabezado por artistas, profesores, arquitectos e xente da vida pública ourensá, que logrou que a remodelación comezara a principios dos anos 80. O Teatro Principal reinaugurouse en 1992.

MUSEO ARQUEOLÓGICO

Algúns autores como Ferro Couselo afirman que no soar que agora ocupa o Museo Arqueolóxico, durante séculos coñecido como “pazo, torres e curral do bispo”, existía xa en época romana un praetorium e que foi desde sempre o centro do poder na primitiva cidade de Ourense. Con todo, baseándonos só nos restos atopados e debido á reutilización dos elementos construtivos e ás sucesivas remodelacións, non se pode determinar con certeza a función e o carácter do edificio que aquí había.

É da época xermánica posterior unha cimentación que apareceu na praza da Madalena e que podería cadrar cunha construción posiblemente fortaleza ou sede episcopal no tempo en que os reis suevos converteron Ourense ao cristianismo.

O papel central que vai ter na trama urbana adivíñase xa no século XI. Cando a cidade non contaba cunhas eficaces murallas de defensa, o pazo converteuse nunha fiable fortaleza. Durante os seguintes anos, e desde que en 1122 o bispo pasa a ocupar o señorío da cidade, o edificio chega a ter ata seis torres defensivas e un curral de patios e campos interiores. Xa cun poder simbólico e real convértese nun importante eixe no límite xusto entre a antiga poboación romana ao sur e a cidade medieval que medraba cara ao norte.

As revoltas Irmandiñas do século XV botaron abaixo as torres que daban sobre a rúa da Barreira e o pobo ocupou para uso comercial o espazo do curral que quedou como territorio aberto. Durante todo o século XVI empeza a minguar o dominio do bispo en favor do señorío sobre Ourense.

A reforma barroca do XVIII suprime o aspecto defensivo do edificio para convertelo nunha construción aberta e cun carácter palaciano. Na fachada que dá á Praza Maior, un balcón sobre ménsulas enriba dun monumental escudo episcopal historiado substitúe as antigas arcadas.

O edificio do pazo adquírese para Museo Arqueolóxico no ano 1951 e no ano 2002 pecha as portas para unha remodelación que continúa 13 anos despois.

SANTIAGO DAS CALDAS

As Caldas foi un dos asentamentos que, na época romana, prosperaron no contorno do poboado de agricultores que daquela era a cidade de Ourense.

Consta a existencia dunha capela mozárabe chamada Santa Catarina de Reza Vella, na Alta Idade Media, e tense coñecemento da formación, cara aos séculos XI-XII, dunha parroquia da que aparecerán datos ata o ano 1639.

A parroquia das Caldas tiña un templo románico no século XVI que, xunto coa reitoral, atopábase moi preto do actual cemiterio das Caldas, nas ribeiras do Miño.

Aínda que se reformaron no século XVII pronto quedaron pequenos para atender as necesidades da poboación e xa, a finais do século XIX, estaban en estado ruinoso.

No ano 1905, o bispo Eustaquio Llundain y Esteban encárgalle a José María Basterra, arquitecto da diocese de Bilbao, a construción do novo templo parroquial. O 30 de xullo de 1910 colócase a primeira pedra na avenida das Caldas. O edificio levantouse segundo o gusto historicista da época. O gótico e a súa lixeireza e luminosidade foi o seu modelo. Os elementos estruturais básicos son o arco apuntado, a bóveda de crucería e os arcobotantes, que lle dan a esta igrexa a imaxe característica exterior. A fachada presenta unha soa torre central, típico esquema das igrexas construídas por Basterra.

En 1919 encárgase a Maximino Magariños, imaxineiro relixioso compostelán, o retablo. Ten estrutura de portada gótica con policromía dourada na que todo é filigrana oxival e adáptase perfectamente ao estilo do templo. Os relevos das rúas laterais representan escenas da vida do patrón da igrexa: Santiago Apóstolo. Na parte baixa, un Crucifixo do Cristo do Perdón; no piso superior, unha escultura de gran tamaño en madeira do Apóstolo.

Concello de **OURENSE** Cultura

ORGANIZA

COLABORAN

AGADIC

Agencia Galega das
Industrias Culturais

XUNTA
DE GALICIA

ASOCIACIÓN
PÓRTICO MUSICAL

Teatro Principal
de Ourense

DEPUTACIÓN
OURENSE

AGRADECEMENTOS

VILERMA

Museo Arqueolóxico

deimpresión
impresión digital | soluciones artes gráficas

arteficción
EQUIPAMIENTOS ESCÉNICOS

CH
Carrís Hoteles

galiôpera

EXCMO. CABIDO DA SANTA
IGREXA CATEDRAL
SAN MARTIÑO DE OURENSE

PARROQUIA
DE
SANTIAGO DAS CALDAS

SERVIZO DE GARDERÍA

A organización do Festival Pórtico do Paraíso quere facilitar aos pais e nais espectadores a súa asistencia a este evento, polo que poderán deixar os seus fillos e fillas na **ludoteca Novolandia INDIANA BILL, situada no número 10 da rúa Ramón Cabanillas de Ourense, teléfonos 988 24 23 22/ 698 158 386/ 698 127 838.**

Este espazo, adicado aos nenos dun a doce anos de idade, de forma extraordinaria pechará máis tarde do habitual, co fin de cubrir a franxa horaria dos actos do Festival durante os seguintes días de marzo:

Días 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14 e 15 (concertos)

Os pais interesados nesta actividade só aboarán o 50% da tarifa normal. Para isto, deberán presentar na ludoteca Novolandia **INDIANA BILL** un bono, previamente selado por persoal da organización no descanso do concerto ou tras a súa finalización.

ORGANIZA

Concellería de Cultura do Concello de Ourense

DIRECCIÓN

Juan Enrique Miguéns

COORDINACIÓN E XESTIÓN

Conchi da Silva

PRESENTACIÓN DOS CONCERTOS

Alexandre Delgado

Rafael Costas

INFORMACIÓN

info@porticodoparaiso.com

www.porticodoparaiso.com

ENDEREZO

Festival de Música Pórtico do Paraíso

Concellería de Cultura

Rúa da Canle, 2

32004 Ourense

*Pórtico
do Paraíso*
VIII Festival Internacional de Música de Ourense

do 6 ao 15 de marzo de 2015

Concello de
OURENSE
Cultura

fest clásica

www.porticodoparaiso.com